1.12.2003 (9.1.2004) 13. Årgang Nr. 4

Glem ikke!

Udsigt mod Præstø og havnen fra Nysø, før 1898, Præstø Lokalhistoriske Arkiv

Indhold:

	Side
Redaktion & forening . . .	2
Kommende arrange-menter	2
Omsorgsfulde biskopper på besøg	3
Godt nytår!	13
”Vækst og idyl . .” - et foredrag	14
Nostalgi og dendrologi . .	15

Præstø Lokalhistoriske Arkiv &
Lokalhistorisk Forening for Præstø Kommune

Præstø Lokalhistoriske Arkiv

Styrelsen:
Formand: Søren Kæregaard
Arkivleder: Bent U. Mortensen
Næstform.: Keld Nørreslet
Kasserer: Ole Fog
Medl.: Elsie Björklund, Frits Fabricius, Hans Baggesen Knudsen, Gurli Z. Nielsen, Knud Skovbæk, Lis Ratsach.
Kom.valgt: Niels True

Arkivets åbningstider:
Mandag kl. 17-19 &
1. lørdag i måneden
kl. 10.00 – 13.00
på Præstø bibliotek
Lindevej 45
tlf. 55 99 18 88

Lokalhistorisk Forening for Præstø Kommune

Bestyrelsen:
Formand: Knud Holm Nielsen
Næstformand: Ole E. Hansen
Kasserer: Kim C. Pedersen
Bestyrelsen i øvrigt:
Allan Capion, Ralf Søgård Mortensen
Foreningens repræsentant i arkivets styrelse:
Ole E. Hansen
Suppleanter:
Dorte Worsøe

Udgivere:
Præstø Lokalhistoriske Arkiv & Lokalhistorisk Forening for Præstø Kommune

Redaktion:
Ansvarshav.: Bent U. Mortensen
Øvrige: Elsie Björklund, Ralf Søgård Mortensen & Dorte Worsøe.

Har du stof til bladet eller kommentarer til artiklerne, hører vi gerne fra dig. Ring til Bent U. Mortensen 55 99 17 55
– eller kig ind på arkivet!

Kommende arrangementer:

Torsdag d. 26.02.2004: Generalforsamling.

Onsdag d. 11.03.2004: Medlemsmøde med Frits Fabricius: Nysø og Præstø – der var en gang!

Juni 2004: Forsommertur i egne biler!

September 2004: Sensommertur

Torsdag d. 28.10.2004: Medlemsmøde m. museumsinspektør Palle Birk Hansen, Næstved: Blev Præstø grundlagt af Skovkloster i Næstved?

Omsorgsfulde biskopper på besøg i vore sog-

Sommeren 2003 havde landets aviser ikke besvær med at få stof nok, selvom det var ”agurketid”. Efter at tårbækpræsten, Thorkild Grosbøll, i et interview havde udtalt at han hverken troede på en skabende gud, opstandelsen eller det evige liv, fyldtes aviserne af kronikker, ledere og en mængde læserbreve. Og mand og mand imellem diskuteredes livligt.

Har man nu hørt mage: En præst, der ikke tror på en skaber, opstandelsen og evigt liv? Ja, det har man faktisk, for som en læserbrevsskribent gjorde opmærksom på, så var det lige hvad oplysningstidens præster sagde for 200 år siden.

Diskussionen herom foregik dengang vel mest i det akademiske miljø, men også i en del tidsskrifter, mange af dem anonymt udsendte. Selvom der var aviser, var det nok ikke her, teorierne blev drøftet. Ikke mindst, måske, fordi den enevældige konge ikke så med blide øjne på noget, der afveg fra den officielle udlægning af kristendommen, da det kunne opfattes som et angreb på enevælden.

Alligevel er det muligt at få et indblik i hvilke holdninger præsterne rundt i landet havde gennem de indberetninger og dagbøger, biskopperne skrev, når de foretog

Biskop N.E. Balle

deres bispevisitatser.

Nogle af disse visitatsdagbøger er trykt, og i dem kan man læse hvad biskoppen mente om de præster og lærere, som han besøgte på sine rejser.

Bispevisitatser blev indført efter reformationen hvor de katolske biskopper blev afløst af superintendenter, som skulle sørge for at præsterne forkyndte den rette protestantiske lære. Senere gik man tilbage til at kalde intendenterne for biskopper, og de fik blandt andet som opgave at rejse rundt i deres stift og indberette, til Danske Kancelli, om tilstanden i sognene, om

præsternes og degnenes kunnen, om præstegårdenes og skolernes tilstand.

For 200 år siden hed Sjællands stifts biskop Nicolai Edinger Balle (1744-1816). Han blev udnævnt til den høje stilling i 1783 og han beklædte den til 1808. I sin tid som biskop røgtede han hvervet med stor flid og nåede at gennemrejse sit store stift næsten 5 gange. Visitatsdagbøgerne fra den 4. og den ufuldendte 5. visitatsrejse er trykte og ligger til grund for den følgende beskrivelse af forholdene i de sogne, der nu udgør Præstø Kommune.

I 1799 begyndte visitatsen i "Allesløv" sogn, hvor sognepræsten, Hr. Hansen, prædikede. Balle karakteriserer hans prædiken som opbyggelig og ordentlig. Foruden at bedømme præstens prædiken var det pålagt biskoppen at overhøre præstens "catechisering" (undervisning gennem spørgsmål og svar) af sognets ungdom, dvs. forvisse sig om, at de konfirmerede unge havde lært hvad der krævedes af dem for at blive konfirmerede, bl.a. om de havde læst "Lærebogen". Lærebogen var den lærebog i Luthers lære, som biskop Balle havde været medforfatter til, og som blev kendt som Balles lærebog.

Biskoppen var tilfreds, også med kirkesanger Zimmer, som sang nogenledes og katekiserede skikkeligt.

Notaterne i dagbogen følger et skema, som Balle bruger ved alle sine besøg: Bedømmelse af præstens prædiken, hans katekisering og messen. Kirkesangerens eller degnens formåen, om ungdommen havde lært hvad der forventedes af dem. Om embedsbøgerne fandtes i behørig orden, om kirken og præstegården var i god stand.

Visitatsen omfattede også et besøg i alle sognets skoler hvor Balle bemærkede sig lærerens dygtighed (eller mangel på samme), børnenes viden og fremmødet i skolen. Det var endnu før den store skolelov af 1814, som fastlagde mere bestemte regler for undervisningspligten for børn, og Balle må mange, mange steder notere sig at der er meget ringe fremmøde i skolen, sågar at mange børn højst møder 14 dage om året.
Denne beretning vil dog koncentrere sig om Balles beskrivelse af de kirkelige forhold.

Efter Allerslev blev biskop Balle kørt til Jungshoved – "Joenshoved", som han kalder det. Præsten her hed Hr. Faber (Peter Ditlev Faber), som prædikede efter Math. 18.3. over "Fordom og Overtroe" hvor Balle tørt noterer: "Uden al Grund i

Texten, Men han taler vel, skiønt skarp, og røber ellers at Christendom ikke er hans Sag".

Her kan det være passende at prøve at indkredse Balles teologiske standpunkt, og hvorfor Balle bedømmer Fabers prædiken som værende uden al grund i teksten og at Faber viste at kristendom ikke var hans sag.

1700-tallet er kaldt oplysningstiden, en periode med en ny retning indenfor bl.a. filosofien, som mente at alt kan og skal forklares og forstås ved fornuftens brug.

Blandt teologer var også præster, der ønskede at se på religionen med fornuftens briller; hvad der ikke kunne forklares ved brugen af fornuften måtte forkastes. Kristendommen som sådan forkastedes ikke, men den skulle forstås med forstanden, biblen skulle læses og tolkes gennem den.

Balle, som var en ældre herre, da han blev biskop, karakteriseres som "supranaturalist" (Supranaturalisme er, ifølge "Den nye Salmonsen" , 1949: teologisk retning, der hævdede, at åbenbaringen var faktisk uden dog at være fornuftsstridig). Han tog afstand fra "de oplyste præster", hvoraf de mest radikale blev kaldt rationalister. Og med den baggrund er det forståeligt, at Balle fandt det svært at forliges med de "oplyste" præster hvis kristendomsforståelse var ham så fremmed.

Og Peter Ditlev Faber brugte sit embede til at oplyse sine sognebørn bl.a. om landbrug og den slags, ja Biskoppen måtte endda ved en af sine visitatser foreholde Faber "ikke at sætte Kristus til Side, men at huske ham og følge ham". Også indskærpede han ham "hans Pligt som Sjælesørger samt at styre al Forargelse og alt Vildskab".

"Ikke at sætte Christus til side, men at prædike Ham og følge Ham". Faber følte måske at han ikke var på sin rette plads som præst, for i 1810 tog han sin afsked. Derefter forpagtede han nogle gårde på Falster, 2 år efter fik han bevilling som købmand og strandingskommisær i Lolland -Falster. Ca. 10 år efter købte han to landbrug ved Ålborg Han var digter, landmand og interesseret i hestesport. I sandhed en mand med mange talenter.

Det må også være Faber der fik foranstaltet at alteret i Jungshoved kirke blev forandret til et bord, som præsten stod bagved, vendt mod menigheden. Lidt uventet er det at Balle noterer at koret er blevet lysere og alt så smukt ud.

Om kirkesanger og skoleholder Ditzel noterede Balle at han "indblander sine Nyeheder, saa-

som at Børn ikke skulde døbes førend ved deres Confirmation". En vildfarelse, som Balle gendrev ved at gennemgå nogle salmer om dåben.

Fra Jungshoved gik vejen over Præstø, hvor først Præstø og Skibbinge skoler blev besøgt inden visitatsen i Præstø kirke. Dengang som nu var Præstø og Skibbinge et pastorat, præsten hed Hr. Bøgh, om hvem Balle skriver at han prædikede ordentligt og opbyggeligt, "men som Skik nu er hos de yngere, saa at han gik Iesu Forsoning forbi, uagtet der var nær Anledning til erindre den" Bøegh var, som så mange af de yngre præster, en af de "oplyste".

Når biskoppen skulle rundt til de forskellige sogne, var det pålagt præsten at transportere biskoppen til det næste sogn på biskoppens rute. Som regel overnattede biskoppen i præstegården.

Via Everdrup og Snesere sogne kom turen til Bårse og Beldringe sogne hvor præsten, Hr. Staal, var så skrøbelig "at han ey engang kan komme i Kirken". I stedet prædikede hans kapellan, Hr. Søe, grundigt og ordentligt og lærerigt. Ungdommen svarede i almindelighed meget vel, kundskaben var hos alle antagelig.

Embedsbøgerne blev kontrolleret og fundet i behørig orden, kirkerne var nu i orden og præstegården i tålelig stand. Skolerne i Bårse og Dyrlev blev også visiteret, inden biskoppen fortsatte sin rejse til Ørslev og Udby.

Næste gang biskop Balle kom på visitats på egnen var i 1806. Balle var da 62 år, en høj alder at foretage den slags anstrengende rejser i. Han gennemførte heller ikke denne 5. rejse til alle stiftets sogne, idet han søgte sin afsked i 1808.

Som sidste gang, i 1799, kom han til "Allerslef" fra Mern. En gennemgang af præstens embedsbøger viste en vis mangel, bl.a. manglede i kirkebogen mange blade og den var kun ført til maj 1806, og embedsbog fandtes ikke "hvorom giort Erindring", måske en forsømmelse af den nu afdøde Hr. Hansen.

Sognepræsten hed nu Hr. Biørnsen. Balle kalder ham en velbegavet mand, som holdt en opbyggelig og velordnet prædiken, han katekiserede vel og messede godt. Om kirkesanger Zuschlag hedder det at han synger nogenledes, men katekiserer mådeligt. Og iblandt den voksne ungdom, især iblandt pigerne, fandtes ikke få, som havde gjort god fremgang efter lærebog og katekismus, men dog var der to, som skulle lære de væsentligste Kristendoms Sandheder på ny, førend de kunne komme til alters,

da de var sluppet for let igennem.

I Jungshoved var Faber stadig præst, og hans embedsbøger var fint i orden, ligeledes kirkesanger og skolelærer Bjørnsens kopibog over fødte, døde og copulerede (viede).
Om præstens prædiken skriver Balle at den var ”opvækkende, opbyggelig, skiønt ikke med Christelig Fuldstændighed. Men ellers har Balle ikke noget at klage over, ”Sangen gik meget ordentlig og vel, og Alt var anstændig og opbyggeligt” Ungdommen svarede godt for sig, med tænksomhed , grundighed og forstandig indsigt.

Hr. Bøegh var endnu sognepræst i Præstø-Skibbinge, en ”forstandig, indsigtsfuld, duelig og virksom Mand”, hans prædiken i ”god Orden til Opbyggelse”. Det er, som om biskoppen er blevet mildere i sin dom over "de oplyste"”

Igen gik turen over Everdrup og Snesere til Bårse-Beldringe pastorat, hvor sognepræsten nu hed Hr. Hensemans. Han prædikede med klar og god stemme, ganske grundigt, ordentligt og opbyggeligt

Når man betænker hvor dårlige datidens veje var, er det imponerende hvor omhyggeligt Balle besøgte alle sogne og alle skoler, transporteret med hest og vogn, boende i mange forskellige og vel ikke altid lige komfortable præstegårde. Et nutidsmenneske finder det almindeligvis meget trættende at rejse i ugevis, at skulle ”leve i en kuffert” og hele tiden skifte opholdssted. Hvor meget mere anstrengende må det ikke have været for 200 år siden. Af billedet af Balle kan man fornemme at han hørte til den gamle skole, endnu med fint krøllet pudderparyk, en mode der blev forladt i tiden omkring den franske revolution /1789).

Biskop J.P. Mynster.
I 1834 var den daværende kgl. Confessionarius, Hof- og Slotspræst, Dr. J. P. Mynster blevet udnævnt til Sjællands biskop. Og fra sommeren 1835 til sin død i 1853 foretog han sine visitatsrejser i sit store Sjællandske stift. Som sin forgænger, biskop Balle, noterede han omhyggeligt i sin dagbog de indtryk, han havde fået af præster og degne, skolelærere og menighed. Med mange præcise observationer og sproglig opfindsomhed. Præster og skolelærere, som biskoppen skulle bedømme ved visitatsen, må uden tvivl have været nervøse og påvirket af den fornemme, betydningsfulde mands besøg. Hvis de havde læst hvad Mynster skrev i sin dagbog, havde nervøsiteten nok været større. Men dagbogsnotaterne var kun beregnet til

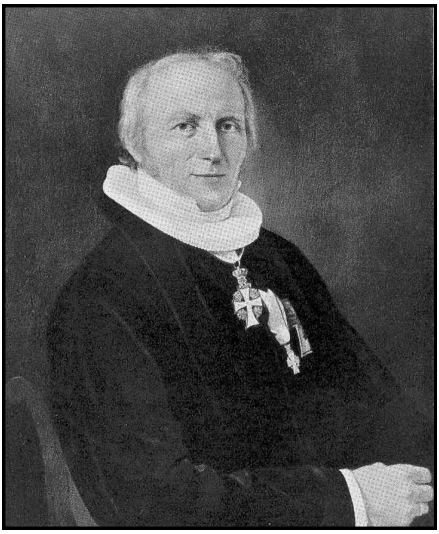

Biskop J.P. Mynster

Mynsters eget brug som støtte for hukommelsen, når han skulle lave indberetningen til Kongelige Cancelli. Og naturligvis måtte observationerne være meget subjektive og afspejle Mynsters egne teologiske holdninger.

De visitatsdagbøger, som er trykte, omhandler visitatserne i 1841 og 1849. Mynster lagde sine notater fra visitatsen i 1849 ind ved dem fra 1841, og derfor vil de her blive behandlet sammen.

Om sognene i Præstø skriver han bl.a.:

Om Bårse og Beldringe (1841): ”Folketal 1170. Præstegaarden god og vel vedligeholdt. Værelserne smaa, men betrukne og ret nette. Haven ordentlig”

Da biskoppen kom tilbage i 1849 skrev han derimod: ”Præstegaarden er gammel, og der giøres ikke Noget til dens Forskiønnelse, dog har den ret gode, skiøndt lave, Værelser. Haven er for stærkt bevoxet”.

At mangel på kirkegængere ikke er et nymodens fænomen, kan Mynster dokumentere: ”Der klages over Mangel på Kirkegang, især i Annexet, hvor der stundom ikke bliver Gudstieneste”. Tilsyneladende blev det ikke meget bedre med årene. I 1849 står der i dagbogen: ”Kirkegangen som sidst”.

Den 18. Maj (1841) visiterede han så Bårse kirke, hvor hans fætter, sognepræst Münster, prædikede. Hans prædiken fik ikke noget godt skudsmål: ”Et Indhold var det vanskelig at samle af den uden Tvivl løse Tale og det unaturlige, utydelige Foredrag. Han seer ved hvert Comma ned i Papiret for derfra at hente det næste”. I 1849 var det om muligt endnu ringere; ”Foredraget er blevet endnu utydeligere og mere affecteret, saa man ikkun kunde forstaae enkelte Ord.” Og han tilføjer; ”Maaske den sletteste prædikant i Stiftet”
Om Bårse kirke skriver han, at den tilhører ”Capitain Biørn på Bedeshauge; er lille og meget simpel”

Efter at have udført sine andre

embedspligter, overhørt præstens katekisation af ungdommen og besøgt skolerne i sognet, fortsatte Mynster til Præstø, og ”på veien over det temmelig anselige, men forfaldne Beldringe og forbi det ret nette Bellevue”.

Om Præstø og Skibbinge pastorat noterer han at købstaden har 714 indbyggere, landsognet 121, Skibbing 701 (altså næsten det samme som købstaden) i alt 1566 indbyggere.

Pastoratet har ingen præstegård, for den er blevet solgt, men salgssummen skal danne en grundfond, som skal skaffe en ny præstebolig. I mellemtiden har præsten en smuk bopæl til leje. Også her omfatter biskoppens pligter at besøge skolerne: Præstø Borgerskole, Skibbinge og Ennegårde skoler. Der var dog også tid til at tilbringe eftermiddagen på Nysø, hvor Thorvaldsen lige var ankommen og viste Mynster sit smukke atelier og de dejlige sager deri.

Christi Himmelfartsdagen d. 20. Maj visiterede Mynster i Præstø Kirke, som han beskriver som værende stor og smuk, vel vedligeholdt, tildels ved bidrag fra menigheden, som bl.a. har samlet sammen til en sølvkande på alteret. Og han bemærker at en del af kirken er en gammel klosterkirke.

Sognepræsten hed Nissen (”tilforn Katechet i Helsingøer”) om hvis prædiken Mynster skriver” : ”Foredraget frit, lidt for jagende, hvorved det taber i Inderlighed”. Der var et talrigt fremmøde her.

I 1849 hed præsten Schaper, hvis prædiken han bedømmer som god, men uden klar sammenhæng og temmelig tørt. Foredraget var ret godt, men ikke indtrængende.

Ved denne lejlighed synes han at både menigheden og ungdommen virkede temmelig død. Ved overhøringen af ungdommen fandt han, at enkelte havde gode kundskaber ”og enkelte – vel især fra Ennegaarde – svarede med liv”.

Almindeligvis plejede biskoppen at bo og spise hos sognepræsten, men denne gang (1949) noterer han, at han spiser middagen hos Amtmand Neergaard på Lindersvold.

Biskoppen er en opmærksom mand, der indhenter oplysninger om andet end kirkelige og skolemæssige forhold, for han noterer at der på ”Præstø Raadhus er et lidet Bibliothek, skienket af een Madsen og forøget af Kammerhere Stampe, til offentlig Brug. Det er under Bestyrelse af Byfogden, men Ingen bekymrer sig derom, skiøndt det skal have en deel gode Bøger” Desuden er der nogle læseselskaber for bønderne

på egnen.

Næste sogn på biskoppens vej er Jungshoved, som han kalder Jonshoved. Folketallet opgiver han til 973, større end både Præstøs og Skibbinges.

Om præstegården i Stavreby skriver han, at den er en gammel, mådelig vedligeholdt rønne, med en ”indknebet” gårdsplads og en ubetydelig have. På visitatsen i 1849 noterer han dog at præstegården er tildels ombygget og forbedret.

Biskop Müller, Mynsters forgænger, havde noteret, at sognepræsten, Jørgensen, skulle være ”bekiendt for lav og smudsig Gierrighed”. Mynster fandt nu tilstanden meget bedre, end han havde ventet.

D. 12 maj visiterede han så i Jungshoved Kirke, som på det tidspunkt tilhørte Gavnø. Han noterer at den er stor og lys, men trængte til at opmales og pyntes. ”Alteret fritstaaende med et Vindue; den gamle Altertavle er ikke mere i Kirken, men Thorvaldsens Basrelief (Disciplene i Emaus) skal udføres i Marmor for denne Kirke”. Ved besøget i 1849 kan han notere, at nu er relieffet opsat, dog kun i gips.

Som altid i dagbøgerne har Mynster skrevet den tekst, som præsten prædikede over, ved dette besøg var det Matth. 6.33: ”Tro Opfyldelse af Guds hellige Bud forjager ængstelige Bekymringer for det Timelige”, hvortil Mynster tørt bemærker: ”En temmelig stærk Tendents til det Timelige syntes at kunne spores; meget simpelt, men dog ret fornuftigt og god. Maaskee en Andens Prædiken fra de oplyste Tider, men Foredraget dog saa naturligt, som om det var hans Eget. (Han skal stedse bruge gamle Prædikener)” Bemærkningen om at prædiken kunne være fra de oplyste tide må betyde, at Mynster opfatter præsten som en af de rationalistiske præster, som han ikke følte sig ganske på bølgelængde med.

Om kirken skriver han også: ”At Kirken ligger i en Udkant af Sognet, skal hidrøre fra, at den i gamle Dage har været forbundet med et nu aldeles forsvundet Slot, vel Herregaard”. Han har tilsyneladende ikke haft kendskab til slottets dramatiske historie. Ej heller at den tidligere præst, Faber, havde nedskrevet sagnene om Svend Poulsen og begivenhederne, der fandt sted i Jungshoved og omkring Jungshoved slot. Det sidste visitatsbesøg gjaldt ”Allersløv”, med 990 indbyggere, altså større end Jungshoved.

Om præstegården skriver han: ”Præstegaarden i Rekkende er

jammerlig. Ved en Ildebrand skal den fra Allersløv være forlagt til Mensalgaarden (dvs. gård, som var henlagt til præstens underhold), som ikke var stort Mere end en Bondegaard, hvortil der efterhaanden er bygget Noget. Haven temmelig stor, men laae under den forrige ugifte Præstø Borchsenius næsten øde" I 1849 er den noget forbedret, men endnu simpel.

Allerde d. 12 maj visiterede han så i Allerslev Kirke, som tilhørte fru Arbo (dvs. Anne Cathrine Arboe, født Collet fra Lundbygård). Kirken finder han vel vedligholdt, stor og ret smuk, skønt kun med bræddeloft..

Sognepræsten, provst Teilmann, får følgende kommentar til sin prædiken; "Sunde og gode – om end just ikke varme og dybe – Ord i et frit og godt Foredrag".

Ved denne lejlighed var kirken aldeles opfyldt af Mennesker.

Menigheden giver udtryk for at de godt kan lide provsten, men "man finder ham temmelig skrap, da han i Aar kun vilde antage fire Confirmander"

Ved besøget i 1849 får Teilmann samme jævne karakter, men det bemærkes at han er 74 år gammel, men endnu prædiker med kraft. Og selvom det var regnvejr var kirken dog fyldt .

Biskop Mynster visiterede alle Bårse herreds kirker og skoler med stor omhu og noterer med stor akkuratesse alt, hvad han observerer undervejs.

Fra Allerslev gik rejsen til Mern og de andre omliggende sogne. Den 26. maj 1841 var han i Øster Egesborg Kirke, hvor sognepræsten hed Søtoft ("tilforn i Præstø"). Det kan være interessant at medtage karakteristikken af hans prædiken over 2. Kor. 3.4 .: ""Christi Evangelii Herlighed", Hvad i Øvrigt Indholdet var, skal jeg ikke kunne sige; nogle kristelige Ord, nogle moderne Anskuelser, uden Orden eller Tankegang; uendelig langt; Fordraget ubehageligt og drævende."

Mynster var, i modsætning til Balle, fra sin studietid mere fortrolig med oplysningstidens teologi. Et religiøst gennembrud, som han oplevede i sin tid som præst i Spjellerup på Stevns, fik ham til at afvise både rationalismens og romantikkens skriftforståelse. Men han fordømte aldrig de præster, som Balle kaldte "de oplyste". I Balles tid var det de unge præster, som Faber og Bøegh, der repræsenterede den retning, i Mynsters tid var de blevet "de gamle". Derimod lagde Mynster stor afstand til grundtvigianerne, og det var med stort ubehag at han rejste ind "i det

hellige land", som han kaldte de områder, hvor Grundtvigs ideer havde stor udbredelse, for eksempel i Vester Flakkebjerg Herred.

Mynster var lige så flittig og lige så glad for at komme rundt på sine visitatser som biskop Balle. Som regel foretrak han at køre i sin egen vogn og med egen kusk. At præstegårdene ikke altid var særlig komfortable, kan man nemt fornemme af hans dagbogsnotater. På sin sidste rejse til området her var han næsten 74 år, men efter billedet at dømme en statelig rank herre – uden paryk!

Kilder: *Biskop Balles Visitatsbog 1799-1807 ved Christian Larsen. Selskabet for Udgivelse af Kilder til Dansk Historie, 1999.*

J. P. Mynsters Visitatsdagbøger 1835-1853. Udgivet af selskabet for Danmarks Kirkehistorie og Det danske Sprog- og Litteraturselskab. Ved Bjørn Kornerup. 1937.

Dansk Kulturhistorisk Opslagsværk. Dansk Historisk Fællesforening 1991.

Dansk Biografisk Leksikon
Præstø Amts Skolehistorie indtil 1830, Johs. C. Jessen.

Elsie Björklund

Godt Nytår!

Dette nummer af bladet er, som I kan se blad nr. 4 fra 2003. Altså det nummer, der efter planerne skulle være udkommet først i december. Sådan har vi kørt de senere år - med fire numre om året, numre der udkom tidligt i den sidste kvartalsmåned – altså i marts, juni, september og december.

Det skal måske heller ikke laves om? - eller skal det?

Der er mange ting, der skal nås og skal ambitionen opfyldes kræver det at der bruges megen tid! - eller måske at flere skriver.

Måske kunne ambitionen opfyldes, hvis flere havde lyst til at forsøge sig! Der er mange gode historier!

Jeg må erindre om, at vi med stor glæde har modtaget bidrag fra flere medlemmer.

Jeg minder om Preben Vang Jensens dejlige artikel om sine bedstefar, sadelmageren og spillemanden fra Ammendrup. Søren Jørgensen har også glædet os med bl.a. artiklen om, hvad der blev af den nedlagte banes materiel. Læste du for resten Viggo J.Schneiders interessante artikel

om sin bedstefar, der var kapelmusicus?

I dette nummer præsenterer lokalhistorisk forenings formand nogle tanker om de forsvundne vejtræer på en af vores meget smukke vejstrækninger!

Har du en idé til et emne? Har du ønsker om, at en egns- eller slægtshistorie skulle kunne blive til en artikel?

OK! Vi bragte også for et par år siden beretningen om en tigerjagt i Siam. Den var skrevet og oplevet af en lokal! Måske var den for langt ude!

Kan din idé rummes på en enkelt side? Den må da også gerne blive på flere sider!

Vi hører gerne fra dig! - - Helst maskinskrevet eller på diskette!

”Vækst og idyl – Præstø i 1900-tallet” - et foredrag.

Klavs Holm stillede sig til rådighed for foreningen og fortalte ved et arrangement i Bernhards nye mødelokale om bogen og dens tilblivelse torsdag den 13.11.

Ud fra transparenter af en række af bogens billeder gennemgik Klaus Holm sit arbejde med at dykke ned i kilderne til jubilæumsbogen.

Gennem næsten et helt år pågik arbejdet med bogen. Dels havde Klavs Holm en fast plads på Det Kongelige Bibliotek i Diamantens læsesal, og dels kom han til stede i lokalarkivet på biblioteket i en lang periode tre dage om ugen. Blandt de mange dokumenter, Klavs Holm måtte gennemlæse, var det de gamle aviser, der var hovedkilden.

Som en interessant detalje blev fremvist en stor fotostat, som arkivet netop har erhvervet. Det meget smukt opfotograferede billede forestiller Præstø havn. Bag på billedet er anført året 1894, og det måler ca. 80 * 140 cm.

Af billedet fremgår det tydeligt,

at et større projekt er i gang. Store tømmerstokke er i forgrunden lagt frem til bearbejdning. Billedet er taget på et tidspunkt for havnens udvidelse. Det er givetvis den store vestlige mole, hvor der senere blev kulmagasin, der er under udbygning. Tømmeret, der er fremlagt, er tiltænkt denne udbygning.

Det var i hvert fald, hvad man blev enige om blandt de ca. 25 fremmødte, for der opstod ind imellem en god debat om konkrete ting på de fremviste billeder eller kort.
Klavs Holm kendte ved projektets start ikke noget til Præstø og har som sådan set med uhildede øjne på byen i historiens lys.

Rart var det denne aften, at det ikke var de store uenigheder om viden bag bogen, der blev afsløret. Tvært imod havde publikum

Nostalgi og dendrologi

- eller om gamle dage og vejtræer, det lyder bare ikke så trendy !

af Knud Holm Nielsen

Da vi kom til Brøderup Ungdomsskole først i 60'erne, som lærere, var en af de ting, vi lagde mærke til, når vi skulle til Præstø, de fantastiske vejtræer, der prydede vejen, når man drejede af fra Faksevej og ned ad Nysøvej.

På det første stykke, ind til Nysø, var det de karakteristiske stynede popler, der stadig får mig til at tænke på eventyret om "Fyrtøjet", gamle og hule som de stadig er, de få der er tilbage.

Når man så passerede Nysø, var vejbilledet præget af popler, men her var de ikke stynede. Høje, slanke pyramidepopler var den fantastiske beplantning langs vejen helt ind til byen, afsluttende med en række foran den gamle remise.

Nu er der ikke noget der behøver at vare evigt, og at poplerne foran remisen er fjernet, nu hvor der er indrettet beboelse der, er indlysende. Men de andre, dem ville jeg gerne have tilbage !

OK, jorden er blød langs fjorden, og vi har set flere af dem falde,

Pyramidepoplerne. Postkort udlånt af Ole E. Hansen

når vejret var ekstremt med blæst og storm. Sidst, der væltede et, var 3 december 1999, stubben står der endnu med sine voksende ris. En gang bliver det måske til et træ igen. Der er i alt 4 af de høje pyramidepopler tilbage.

På den anden side Nysø er der 9 stynede popler tilbage – det er tidens tand, og heldigvis har de væltede træer gennem årene da også kun forårsaget materielle skader.

I stedet er der plantet Seljerøn, det mest benyttede vejtræ vi har, men det havde været smukkere at få Nysøvejens beplantning tilbage. Der er enkelte store rønnebærtræer deroppe (set fra Præstø) og ingen ridser i barken på dem, men de små burde udskiftes med nye popler, som så skal stynes, når de når den størrelse. Det må så være muligt at udskifte dem inden de falder af alderdom – men det er en opgave for fremtidens vejfolk!

Mellem Nysø og Præstø ville jeg ønske, at der blev plantet pyramidepopler igen, som også skulle udskiftes inden de bliver så gamle, at de falder af sig selv. Træerne fra Nysøs park er store og smukke – hovedsagelig kastanier, men de vil være udlevede og sikkert fældede inden de nyplantede pyramide-